

تأثیر وضعیت و کیفیت گزارش حسابرس بر حجم معاملات شرکت‌های پذیرفته در بورس اوراق بهادار تهران

محمدرضا عباس زاده*، سعید سمائی رهنی**، علی خلیلیان موحد***، فرشته

مشتاق****

تاریخ دریافت: ۹۴/۰۳/۱۲

تاریخ پذیرش: ۹۴/۰۶/۱۴

چکیده

این پژوهش به بررسی تأثیر وضعیت و کیفیت گزارش حسابرسی بر رفتار سرمایه‌گذاران در بازار سرمایه می‌پردازد. بدین منظور از متغیر نوع اظهار نظر حسابرس به عنوان شاخص وضعیت گزارش و متغیر میزان اقلام تعهدی اختیاری به عنوان شاخص کیفیت حسابرسی استفاده شد. همچنین از متغیر حجم مبادلات سهام شرکت به عنوان شاخص اندازه‌گیری رفتار سرمایه‌گذاران بهره گرفته شده است. نمونه تحقیق شامل ۱۲۱ شرکت در یک دوره زمانی ۸ ساله از سال ۱۳۸۵ تا سال ۱۳۹۲ می‌باشد و جهت برآزش مدل پژوهش از مدل رگرسیونی داده‌های پانلی، با استفاده از نرم افزار Eviews8 استفاده شده است. نتایج آزمون فرضیه‌ها هیچ گونه رابطه‌ای را میان کیفیت گزارش حسابرسی و حجم معاملات بازار سرمایه نشان نمی‌دهد اما وجود رابطه‌ای مثبت میان وضعیت گزارش حسابرسی و حجم معاملات مورد تأیید واقع شد، بدین معنی که هرچه بندهای شرط گزارش حسابرسی افزایش یابد بدلیل شفافیت وضعیت شرکت، تمایل به سرمایه‌گذاری در سهام شرکت افزایش می‌یابد.

واژه‌های کلیدی: وضعیت گزارش حسابرس، کیفیت حسابرسی، حجم معاملات سهام، اقلام تعهدی اختیاری.

طبقه بندی موضوعی: M40, M42, M41, F17.

کد DOI: 10.22051/jera.2017.2841

* دانشیار گروه حسابداری دانشگاه فردوسی مشهد، نویسنده مسئول، (abbas33@um.ac.ir)،

** کارشناس ارشد حسابداری دانشگاه فردوسی مشهد، (saedsamaei@gmail.com)،

*** کارشناس ارشد حسابداری دانشگاه فردوسی مشهد، (khalilian.movahed@yahoo.com)،

**** کارشناس ارشد حسابداری دانشگاه فردوسی مشهد، (moshtagh_990@yahoo.com).

مقدمه

اهمیت شفافیت گزارش شگری مالی مسأله‌ای است که قریب به اتفاق صاحب‌نظران و اعضای حرفه به آن اذعان دارند، زیرا سهام‌داران و اعتباردهندگان تصمیمات با اهمیت سرمایه‌گذاری خود را بر مبنای اطلاعات مالی بنا می‌نهند (طالب‌نیا و همکاران، ۱۳۹۰). آن‌ها خواستار اطلاعاتی شفاف و مطمئن درباره عملکرد هستند. شفافیت در ارائه اطلاعات، مانند عدم تحریف عمدی اطلاعات، پنهان نکردن اطلاعات و الزام به افشای کلیه اطلاعات مربوط در فرایند تصمیم‌گیری می‌تواند تا حدی عدم تقارن اطلاعاتی را کاهش دهد (تجویدی، ۱۳۸۷) حاصل چنین وضعیتی می‌تواند تصمیم‌گیری صحیح‌تر، آگاهانه‌تر و باریسک کمتر را بدنبال داشته باشد (حقیقت و علوی، ۱۳۹۲). بنابراین شفافیت در گزارش شگری مالی یکی از مهمترین عواملی است که موجب جذابیت شرکت از دیدگاه سرمایه‌گذاران می‌شود و می‌تواند اعتماد جامعه سرمایه‌گذاران را افزایش دهد (یوسفی اصل، ملانظری و سلیمانی امیری، ۱۳۹۳). حسابرس فردی آگاه و دارای صلاحیت علمی، تخصصی و حرفه‌ای است، لذا گزارش وی نیز حاوی مطالب مفید و سودمندی برای استفاده‌کنندگان است و انتظار می‌رود که فعالیت حسابرس، به استفاده‌کننده در مورد ارزیابی کیفیت اطلاعات دریافت شده کمک کرده و در نهایت بر تصمیم‌گیری استفاده‌کنندگان در تخصیص بهینه منابع اقتصادی در بخش‌های مختلف تأثیرگذار باشد (عظیمی و فروزنده، ۱۳۸۹). آن‌چه که در اینجا ایجاد مسئله می‌نماید این است که آیا گزارش حسابرس در ایران بر تصمیمات سرمایه‌گذاران بازار سرمایه موثر است؟ با توجه به هزینه‌های بالایی که واحد تجاری جهت اعتباردهی به اطلاعات و صورت‌های مالی ارائه شده متحمل می‌شود، آیا واحد تجاری بازخورد لازم را از این اعتباردهی به اطلاعات، دریافت می‌نماید؟ و این هزینه برای شرکت ارزش افزوده لازم را به دنبال دارد؟ در کل اینکه آیا وضعیت و کیفیت گزارش حسابرس برای سرمایه‌گذاران بازار سهام اهمیت دارد؟ بررسی جایگاه گزارش حسابرس در تصمیمات سرمایه‌گذاران، به بهبود جنبه‌های اعتباردهی گزارش‌های مالی و اطلاعات ارائه شده توسط شرکت، برای استفاده سرمایه‌گذاران و تصمیم‌گیرندگان عرصه‌های مختلف تجاری و بعضاً کلان اقتصاد کمک شایانی می‌کند. لذا در این تحقیق اثرپذیری سرمایه‌گذاران از محتوای اطلاعاتی گزارش حسابرس بررسی شده است.

مبانی نظری

صورت‌های مالی به عنوان مهم‌ترین مجموعه اطلاعات مالی محسوب می‌شود. اما مسئله مهم، تردید در مورد قابلیت اتکای اطلاعات صورت‌های مزبور است که از تضاد منافع سرچشمه می‌گیرد. علاوه بر تضاد منافع مسائل دیگری از قبیل عدم دسترسی مستقیم استفاده‌کنندگان به اطلاعات موجب تقاضا برای خدمات حسابرسی مستقل شده است. در واقع یکی از نقش‌های حسابرسی، ارزیابی کیفیت اطلاعات برای استفاده‌کنندگان است (عباس‌زاده، کدیور و خرمی، ۱۳۹۲). گزارش حسابرس مستقل معیاری برای انطباق گزارش‌های مالی با استانداردهای حسابداری است، در واقع حسابرس از گزارش حسابرسی برای ارائه اظهارنظر خود در باب قابلیت اعتماد صورت‌های مالی به ذینفعان استفاده می‌کند (التونیت، خامس و ال‌فایومی، ۲۰۰۸). گزارش حسابرس به ارزش و اعتبار صورت‌های مالی می‌افزاید، زیرا اظهارنظر مستقل و بی‌طرفانه حسابرسان را نسبت به ارائه منصفانه صورت‌های مالی، منعکس می‌سازد (انصافی، ۱۳۹۴). اظهارنظر حسابرس ممکن است تعدیل نشده یا تعدیل شده باشد. اظهارنظر تعدیل نشده در مواردی توسط حسابرس اظهار می‌شود که وی به این نتیجه رسیده است صورت‌های مالی، از تمام جنبه‌های بااهمیت، طبق استانداردهای حسابداری به نحو مطلوب تهیه شده است (استانداردهای حسابرسی ایران شماره ۷۰۰، ۱۳۸۹). اگر حسابرس براساس شواهد حسابرسی کسب شده به این نتیجه برسد که، صورت‌های مالی عاری از تحریف بااهمیت نیست و یا قادر به کسب شواهد حسابرسی کافی و مناسب برای نتیجه‌گیری درباره نبود تحریف بااهمیت در صورت‌های مالی نباشد، باید اظهارنظر خود را در گزارش حسابرسی تعدیل کند (استانداردهای حسابرسی ایران شماره ۷۰۰، ۱۳۸۹). طبق استانداردهای حسابرسی، سه نوع اظهارنظر تعدیل شده با عناوین نظر مشروط، مردود و عدم اظهارنظر وجود دارد. مبانی تعدیل اظهارنظر حسابرس که شامل تحریف و محدودیت بااهمیت و همچنین ابهام بااهمیت و فراگیر است؛ پیش از بند اظهارنظر در گزارش حسابرس درج می‌شود (آزاد و کاظمی، ۱۳۹۲). ارزش کیفیت حسابرسی برای استفاده‌کنندگان از صورت‌های مالی که علاقه‌مند به نظرات و گزارشات وکلای حرفه‌ای، حسابرسان مستقل، بازرسان قانونی و کارشناسان رسمی دادگستری هستند، مورد توجه فراوان قرار می‌گیرد. یکی از متداول‌ترین تعریف‌ها درباره کیفیت حسابرسی، تعریفی است که توسط دی‌آنجلو (۱۹۸۱) ارائه شده است.

او کیفیت حسابرسی را شامل دو احتمال تعریف می‌کند: اول اینکه حسابرس ایرادهای سامانه حسابداری را کشف کند و دوم اینکه آن ایرادها را گزارش کند. احتمال این که حسابرس موارد تحریفات با اهمیت را کشف کند به شایستگی حسابرس، و احتمال این که حسابرس موارد تحریفات با اهمیت کشف شده را گزارش کند، به استقلال حسابرس بستگی دارد. تیتمن و ترومن (۱۹۸۶) کیفیت حسابرسی را صحت اطلاعاتی که حسابرس به سرمایه‌گذار ارائه می‌دهد، تعریف کردند. پا و یو (۲۰۰۰) سیستم کنترل داخلی را از عوامل تأثیرگذار بر کیفیت اظهار نظر حسابرس می‌دانند. شلتون (۱۹۹۹) تجربه حسابرس در جمع‌آوری شواهد مربوط و غیر مربوط را، باعث تأثیر در کیفیت اظهار نظر وی می‌داند. دیویدسون و نیو (۱۹۹۳) کیفیت حسابرسی را توانایی حسابرس در کشف و حذف تحریفات با اهمیت و نیز کشف دستکاری انجام شده در سود خالص می‌دانند. پالمروز (۱۹۸۸) کیفیت حسابرسی را بر حسب میزان اعتباردهی حسابرس تعریف می‌کند. از آن‌جا که هدف حسابرس، ایجاد اطمینان نسبت به صورت‌های مالی است، لذا، کیفیت حسابرسی به معنی عاری بودن صورت‌های مالی حسابرسی شده از تحریفات با اهمیت است. این تعریف بر نتایج حسابرسی تأکید می‌ورزد. از آن‌جا که کیفیت واقعی حسابرسی قبل از انجام حسابرسی و یا در حین حسابرسی قابلیت مشاهده ندارد، نیاز به متغیرهایی است تا بر اساس آن بتوان کیفیت واقعی حسابرسی را ارزیابی کرد. به عنوان مثال پالمروز (۱۹۸۸) در رابطه با اندازه‌گیری کیفیت واقعی حسابرسی از میزان دعاوی حقوقی علیه حسابرسان استفاده می‌کند، دیویدسون و نیو (۱۹۹۳) مقیاس اندازه‌گیری کیفیت حسابرسی را تفاوت بین سود پیش‌بینی شده و سود گزارش شده قرار داده و تفاوت بیشتر به معنی کیفیت حسابرسی بیشتر قلمداد می‌گردد. لویز (۲۰۰۷) در تحقیقش بیان می‌کند، کیفیت سود می‌تواند به عنوان معیاری برای سنجش کیفیت حسابرسی و میزان قابل اعتماد بودن صورت‌های مالی حسابرسی شده به کار رود زیرا حسابرسی‌های با کیفیت بالا، از تصمیمات جانب‌دارانه مدیریت در گزارشگری مالی می‌کاهد. وی معیار اندازه‌گیری کیفیت سود و به تبع آن کیفیت حسابرسی را میزان اقلام تعهدی اختیاری در نظر گرفت.

پیشینه تحقیق

فیث (۱۹۷۸) در تحقیق خود به بررسی تأثیر گزارش‌های مشروط حسابرسی بر قیمت‌های سهام در تاریخ انتشار گزارش و تأثیر آن‌ها بر تصمیمات سرمایه‌گذار پرداخته است. وی

پژوهش خود را بر روی نمونه‌ای متشکل از ۲۴۷ شرکت که دارای گزارش حسابرسی مشروط می‌باشند، انجام داد. نتایج گویای این بود که در بازار سهام انگلستان، بندهای شرط عدم تداوم فعالیت و ارزش‌های دارایی‌ها در گزارش حسابرسی منجر به کاهش شدید قیمت سهام شرکت‌ها می‌شود. بال و همکاران (۱۹۷۹) در تحقیقی تحت عنوان کیفیت حسابرسی و قیمت سهام به این نتیجه دست یافتند که بندهای شرط مربوط به استهلاک ساختمان‌ها منجر به تعدیلات مثبت قیمت سهام در بازار سهام استرالیا می‌شود. اگرچه آن‌ها تصدیق می‌کنند که قیمت سهام تحت تأثیر هرگونه اطلاعات واقع می‌شود اما معتقدند این جهت‌گیری شفاف نیست. نتیجه تحقیق چاو و رایس (۱۹۸۲) بر اساس نمونه متشکل از ۹۰ شرکت مشابه از نظر نوع صنعت و اندازه فروش که به دو گروه شرکت‌های دارای بندهای شرط و فاقد آن، تقسیم شده بودند، نشان داد که قیمت سهام گروه اول بطور قابل ملاحظه‌ای کاهش یافته و میزان این کاهش به نوع بندهای شرط بستگی دارد. سلطانی (۲۰۰۰)، ۵۴۳ اظهارنظر مشروط را طی سال‌های ۱۹۸۶-۱۹۹۵ برای شرکت‌های ثبت شده در بازار سهام پاریس بررسی کرد. نتایج مبین این بود که در اکثر موارد، انواع مختلف بندهای شرط حسابرسی و اظهارنظرهای مشروط، بازده‌های منفی غیرعادی با اهمیتی حول تاریخ‌های مورد انتظار در پی دارد. علاوه بر این، نتایج، بازده‌های غیرعادی مهمی را برای شرکت‌های دریافت‌کننده اظهارنظرهای مقبول، نشان داد. این نتایج مشخص کرد که استفاده‌کنندگان اطلاعات حسابرسی ممکن است، اساساً به محتوای اطلاعاتی گزارش حسابرسی، بصورت یک مجموعه در مقایسه با فقط بند اظهارنظر حسابرسی علاقه‌مند باشند. لین و همکاران (۲۰۰۳) واکنش استفاده‌کنندگان در برابر گزارش‌های حسابرسی مشروط را در کشور چین مورد بررسی قرار دادند. نتایج پژوهش آن‌ها نشان داد که هیچ تفاوت با اهمیتی در تصمیم‌گیری‌های مربوط به سرمایه‌گذاری در مورد شرکت‌های منتخب در حالتی که صورت‌های مالی آن‌ها دارای گزارش مقبول بودند، در مقایسه با حالتی که صورت‌های مالی آن‌ها دارای گزارش مشروط بودند، مشاهده نشد. این پژوهشگران معتقدند که استفاده از گزارش‌های حسابرسی با شکل و کلمات مشخص، محتوای اطلاعاتی گزارش حسابرسی را محدود می‌کند و باعث می‌شود این گزارش‌ها منطبق با فضای حاکم بر جامعه مورد استفاده نباشد. چان و لویز (۲۰۰۶)، رابطه اقلام تعهدی را با بازده آتی سهام بررسی کردند و نشان دادند که با افزایش حجم اقلام تعهدی، بازده سهام شرکت‌ها در دوره‌های پس

از گزار شگری اطلاعات مالی کاهش می‌یابد. این یافته نشان می‌دهد، سرمایه‌گذاران زمانی که به کیفیت پایین سود شرکت در نتیجه حجم زیاد اقلام تعهدی پی می‌برند، قیمت سهام آن را متناسب با این موضوع تعدیل می‌کنند. تاهیناکیس و همکاران (۲۰۱۰)، به بررسی گزارش‌های حسابرسی شرکت‌های پذیرفته شده در بازار سهام آتن، طی سال‌های ۲۰۰۵ تا ۲۰۰۷ پرداختند. با استفاده از مدل بازار و محاسبه بازده، تأثیر گزارش حسابرسی بر قیمت سهام مورد آزمون قرار گرفت. نتایج حاصل نشان داد که گزارش حسابرسی، محتوای اطلاعاتی محدودی برای سرمایه‌گذاران فراهم کرده و بخشی از فرایند تصمیم‌گیری آن‌ها را تشکیل نمی‌دهد. آن‌ها نتیجه‌گیری کردند که این ممکن است به علت عدم درک محتوا، اهمیت و ارزش چنین گزارش‌هایی باشد.

دارابی و رضایی (۱۳۹۱) تأثیر بندهای گزارش حسابرس بر شفافیت صورت‌های مالی شرکت‌های خودرو و ساخت قطعات را بررسی کردند و به این نتیجه رسیدند که بندهای گزارش حسابرس مستقل باعث شفافیت گزارش‌های مالی در صنعت خودرو و ساخت قطعات می‌شود. عظیمی و فروزنده (۱۳۸۹)، در تحقیقی به بررسی تأثیر گزارش مشروط حسابرس بر تصمیم‌گیری استفاده‌کنندگان صورت‌های مالی پرداختند. نتایج پژوهش آن‌ها حاکی از آن بود که گزارش مشروط حسابرس در ایران محتوای اطلاعاتی نداشته و بر تصمیم‌گیری استفاده‌کنندگان صورت‌های مالی تأثیر ندارد. نتایج تحقیق خاتمی (۱۳۷۶) با عنوان تأثیر شروط حسابرسی بر قیمت سهام و بر تحلیل صورت‌های مالی سالانه توسط کارگزاران بورس اوراق بهادار تهران، نشان داد که میانگین ضریب پاسخ سود برای شرکت‌های با تعداد بند شرط کمتر در گزارش حسابرسی برابر ۲۴٫۸۲ و برای شرکت‌های با شروط سنگین تر ۵٫۸۳ یعنی بیش از چهار برابر بود. با توجه به ادبیات تحقیق و پیشینه پژوهش در مورد تأثیرپذیری سرمایه‌گذاران از گزارش حسابرس، در راستای بررسی اثر بندهای گزارش حسابرس و کیفیت حسابرسی بر تصمیم سرمایه‌گذاران بازار بورس اوراق بهادار تهران فرضیه‌های زیر در این پژوهش تدوین شد:

H_0 : وضعیت گزارش حسابرس با رفتار انفرادی سرمایه‌گذاران بازار سرمایه رابطه معناداری دارد.

H_1 : کیفیت حسابرسی با رفتار انفرادی سرمایه‌گذاران بازار سرمایه رابطه معناداری دارد.

روش پژوهش

جامعه آماری این پژوهش تمام شرکت‌های پذیرفته شده در بورس اوراق بهادار تهران در بازه زمانی ۸ ساله ۱۳۸۵ تا ۱۳۹۲ می‌باشد که اطلاعات آن‌ها بصورت مستمر در دوره تحقیق به عموم عرضه شده باشد. از بین شرکت‌های واجد شرایط با استفاده از فرمول نمونه‌گیری کوکران، نمونه‌ای به حجم ۱۲۱ شرکت انتخاب و مدل پژوهش با استفاده از اطلاعات آن‌ها برآورد گردید.

$$n = \frac{N Z^2 \frac{\alpha}{2} pq}{\epsilon^2 (N) + Z^2 \frac{\alpha}{2} pq} \quad \text{رابطه (۱)}$$

داده‌های این پژوهش با استفاده از داده‌های ارائه شده توسط شرکت در قالب گزارش حسابرس مستقل و نرم افزارها و لوح‌های فشرده مربوط به داده‌های صورت‌های مالی که توسط سازمان و شرکت بورس اوراق بهادار تهران عرضه شده است، جمع آوری و با بهره‌گیری از نرم افزارهای Excel و Eviews8 پردازش شده است.

متغیرهای تحقیق

اقلام تعهدی اختیاری: مجموع اقلام تعهدی به دو گروه اختیاری و غیراختیاری تقسیم می‌شود. در فرآیند گزارشگری مالی بنگاه اقتصادی، مدیران می‌توانند با دستکاری اقلام تعهدی اختیاری مدیریت سود را اعمال نمایند. بنابراین جزء اختیاری اقلام تعهدی به عنوان شاخصی در جهت کشف مدیریت سود در واحدهای تجاری، در مطالعات حسابداری به کار گرفته شده است (بهارمقدم و حسینی فرد، ۱۳۸۹؛ مشایخی و همکاران، ۱۳۸۴). مطابق با تحقیقات قبلی، در این تحقیق از اقلام تعهدی اختیاری برای تعیین و محاسبه کیفیت سود و به تبع آن ارزیابی میزان کیفیت حسابرسی استفاده شده است (می‌یر، می‌یر و آمر، ۲۰۰۳؛ لویز، ۲۰۰۷؛ پورحیدری و بدری، ۱۳۹۲؛ پیری، شیخ‌محمدی و جوادی، ۱۳۹۲). برای محاسبه اقلام تعهدی اختیاری (برای سنجش کیفیت حسابرسی) از مدل تعدیل شده جونز استفاده شده است. جمع اقلام تعهدی از دو روش ترازنامه‌ای و صورت جریان وجوه نقد قابل محاسبه است. در این پژوهش جمع اقلام تعهدی از طریق صورت جریان وجوه نقد به شرح زیر محاسبه شده است:

$$TAC_{it} = (NI_{it} - CFO_{it}) \quad \text{رابطه (۲)}$$

که TAC: جمع اقلام تعهدی در سال t برای شرکت i، NI: سود قبل از اقلام غیر مترقبه، CFO: وجوه نقد عملیاتی (جریان‌های نقدی ناشی از فعالیت‌های عملیاتی) می‌باشد.

سپس مدل زیر در مورد کل اقلام تعهدی برازش شده است به منظور کوچک تر شدن اعداد و ارقام و سهولت محاسبات دو طرف معادله بر دارایی‌های اول دوره تقسیم شده است.

$$\frac{TAC_{it}}{TA_{i(t-1)}} = \alpha_1 \left(\frac{1}{TA_{i(t-1)}} \right) + \alpha_2 \left(\frac{\Delta REV_{it} - \Delta REC_{it}}{TA_{i(t-1)}} \right) + \alpha_3 \left(\frac{PPE_{it}}{TA_{i(t-1)}} \right) + \varepsilon_{it} \quad \text{رابطه (۳)}$$

که در این مدل، ΔREV : تغییر در درآمد سالانه (مبلغ درآمد فروش در سال جاری منهای مبلغ درآمدهای سال قبل برای شرکت i)، ΔREC : تغییر در حساب‌های دریافتی (تفاوت حساب‌های دریافتی پایان هر سال با حساب‌های دریافتی ابتدای همان سال) در سال t برای شرکت i است. PPE: اموال و ماشین‌آلات همان سال (مبلغ خالص دارایی‌های ثابت در سال t برای شرکت i. TA: جمع دارایی در سال t-1 برای شرکت i و ε : باقیمانده و خطای مدل است. α_0 و α_1 و α_2 ضرایب مدل می‌باشد که پس از برازش مدل فوق در محاسبه اقلام تعهدی غیراختیاری مورد استفاده قرار می‌گیرد.

اقلام تعهدی غیراختیاری (NDA) به شرح زیر محاسبه شده است:

$$\frac{NDA_{it}}{TA_{i(t-1)}} = \alpha_1 \left(\frac{1}{TA_{i(t-1)}} \right) + \alpha_2 \left(\frac{\Delta REV_{it} - \Delta REC_{it}}{TA_{i(t-1)}} \right) + \alpha_3 \left(\frac{PPE_{it}}{TA_{i(t-1)}} \right) \quad \text{رابطه (۴)}$$

از تفاضل جمع اقلام تعهدی و اقلام تعهدی غیراختیاری، اقلام تعهدی اختیاری به شرح زیر بدست می‌آید:

$$DA_{it} = \frac{TCA_{it}}{TA_{i(t-1)}} - \frac{NDA_{it}}{TA_{i(t-1)}} \quad \text{رابطه (۵)}$$

مقدار قدر مطلق اقلام تعهدی اختیاری (DA) بیانگر کیفیت سود است بدین صورت که هر چه سطح اقلام تعهدی اختیاری بیشتر باشد کیفیت سود کمتر و در نتیجه کیفیت حسابرسی کمتر است و بر عکس هر چه سطح اقلام اختیاری کمتر باشد کیفیت سود بیشتر و به تبع آن کیفیت حسابرسی بیشتر است.

وضعیت گزارش حسابرسی: این متغیر نشان‌دهنده وضعیت گزارش حسابرسی است و اینگونه محاسبه می‌شود که به گزارش مقبول عدد ۱، مشروط با یک بند عدد ۲، مشروط با دو بند عدد ۳ و الی آخر. بدلیل این که گزارش‌های مشروط نمونه تحقیق حداکثر ۱۲ بند دارند و با توجه به اینکه عدم اظهار نظر و مردود در گزارشات نمونه وجود ندارند، لذا بزرگترین عدد تعلق گرفته حداکثر ۱۳ می‌باشد. در انتها لازم به ذکر است که به دلیل سنجش واکنش رفتاری سرمایه‌گذاران به وضعیت حسابرسی شرکت، جهت ارزیابی اثر وضعیت گزارش حسابرسی بر سال t از اطلاعات وضعیت سال $t-1$ برای ارزیابی حجم معاملات سال t استفاده شده است.

سود هر سهم: یک عامل بسیار مهم که تصمیمات سرمایه‌گذاران را تحت تأثیر قرار می‌دهد عامل بازده سرمایه‌گذاری است (قالیباف اصل و کلبری، ۱۳۸۸). سود هر سهم به عنوان یکی از معیارهای بازده سرمایه‌گذاری در این پژوهش تحت کنترل قرار گرفت.

سود باقیمانده: ما به تفاوت سود هر سهم و سود تقسیمی هر سهم است. سود تقسیمی به طور کلی عایدی حاصل از سرمایه‌گذاری است و نشان‌دهنده میزان وجوه نقد یا غیرنقد توزیع شده شرکت، بین سهام‌داران است. که به شدت تحت تأثیر سیاست کلی شرکت در تقسیم سود و دوره‌ای که شرکت در آن وجود دارد (رشد یا بلوغ) قرار می‌گیرد (رئسی، نوربخش و کیهان، ۱۳۹۲). سرمایه‌گذاران هنگام ارزیابی شرکت‌ها، به سود نقدی و نقدشوندگی در بازار توجه دارند (پاستور و استمباگ، ۲۰۰۳). از آن جا که میزان سود باقیمانده و عایدی مربوط به تقسیم سود بین سرمایه‌گذاران و سهام‌داران شرکت می‌تواند در تعیین نرخ مورد انتظار سرمایه‌گذاران و تعیین ارزش شرکت مؤثر باشد (کانسلر و همکاران، ۲۰۱۲) این متغیر در پژوهش حاضر کنترل گردید.

بازده سهام: از جمله مهم‌ترین معیارهای اندازه‌گیری عملکرد مالی و ارزیابی عملکرد واحدهای تجاری است، که به تنهایی دارای محتوای اطلاعاتی برای سرمایه‌گذاران بوده که به

طور قابل ملاحظه‌ای در تصمیم‌گیری‌های آن‌ها اثرگذار است (قاضی، نوروزی و جوهری‌نیا، ۱۳۹۲). این متغیر نیز به عنوان متغیر کنترلی مدنظر قرار گرفت.

برای آزمون فرضیه‌های پژوهش از مدل‌های زیر استفاده شده است. مدل فرضیه اول بدین صورت تعریف می‌شود:

$$\text{Volume}_{it} = \alpha_0 + \alpha_1 \text{LRep}_{it-1} + \alpha_2 \text{FSto}_{it} + \alpha_3 \text{MPrice}_{it} + \alpha_4 \text{RET}_{it} + \alpha_5 \text{EPS}_{it-1} + \alpha_6 \text{ED}_{it-1} + \alpha_7 \text{IND} \quad (۶)$$

Volume = حجم معاملات سهام شرکت i در دوره t

LRep = وضعیت گزارش حسابرسی، (سطوح مختلف اظهار نظر حسابرس مستقل)

FSto = درصد سهام شناور شرکت می‌باشد که به درصدی از کل سرمایه شرکت اطلاق می‌شود که جهت معامله در بازار سهام در دسترس باشد.

MPrice = میانگین قیمت هر سهم

RET = بازده سهام شرکت

EPS = سود هر سهم

ED = تفاضل سود هر سهم و سود تقسیمی

IND = متغیر صنعت

مدل آزمون فرضیه دوم، بصورت ذیل بیان می‌شود:

$$\text{Volume}_{it} = \alpha_0 + \alpha_1 \text{DA}_{it-1} + \alpha_2 \text{FSto}_{it} + \alpha_3 \text{MPrice}_{it} + \alpha_4 \text{RET}_{it} + \alpha_5 \text{EPS}_{it-1} + \alpha_6 \text{ED}_{it-1} + \alpha_7 \text{IND} \quad (۷)$$

DA = اقلام تعهدی اختیاری

یافته‌های تحقیق

خلاصه وضعیت آمار توصیفی مربوط به متغیرهای مدل در نگاره ۱ ارائه شده است.

تکانه (۱): آمار توصیفی متغیرهای پژوهش

بیشینه	کمینه	انحراف معیار	میانگین	N	Variable متغیر
۷۵۵۳۵۳۲۷۲۴	۹۷۵	۴۵۷۲۴۰۶۱۶/۸	۱۱۶۲۱۸۴۴۴	۸۸۰	Volume (حجم معاملات)
۱۳	۱	۲/۰۹۰۶	۲/۵۸۱	۸۸۰	LRep (وضعیت گزارش سال قبل)
۰/۰۰۰۰۲	۶۴/۰۶۸	۲/۲۲۰۹	۰/۳۴۹	۸۸۰	DA (کیفیت حسابرسی سال قبل)
۶۱/۰۴	۱/۸۶	۱۲/۶۴	۲۳/۳۶۱	۸۸۰	FSto (درصد سهام شناور)
۶۰۳۷۲/۶۶	۱۵۰	۶۷۲۸/۸۵	۵۳۲۱/۳۱۱	۸۸۰	Mprice (میانگین قیمت سهام)
۸۵۹/۴۹۸	-۷۹/۵۱۸	۱۰۳/۱۷۲	۵۰۲۷۷	۸۸۰	RET (بازده سهام)
۹۵۴۹	-۳۸۹۱	۱۲۲۴/۰۸۴	۸۴۵/۷۱۰	۸۸۰	EPS (سود هر سهم سال قبل)
۷۴۶۷	-۳۸۹۱	۵۳۹/۲۳۱	۱۷۹/۰۵۴	۸۸۰	ED (سود باقیمانده سال قبل)

نتایج آمار توصیفی نشان می‌دهد که میانگین حجم معاملات برابر ۱۱۶،۲۱۸،۴۴۴ می‌باشد. همچنین نگاره نشان می‌دهد که به صورت میانگین تنها ۲۳ درصد سهام شرکت‌ها به عنوان سهام شناور در بازار بورس اوراق بهادار مورد معامله قرار می‌گیرد. آمار توصیفی سود هر سهم و سود باقیمانده سال قبل نیز نشان می‌دهد که سود هر سهم به صورت میانگین معادل ۸۴۶ ریال بوده است که ۶۴۷ ریال آن به صورت سود سهام به سهام‌داران پرداخت شده و ۱۷۹ ریال آن باقی مانده است.

از آنجا که مقیاس متغیرهای پژوهش، با هم تفاوت دارند و همگن نیستند. برای حل این مشکل از استاندارد سازی متغیرها استفاده شد (خواجوری، سلیمی فرد و ربیع، ۱۳۸۴). روش‌های مختلفی برای استاندارد سازی وجود دارد یکی از مهمترین روش‌های استاندارد سازی که در این پژوهش نیز مورد استفاده قرار گرفته است، روش خطی است که بر فاصله میان نقاط حداقل و حداکثر تاکید دارد (منهاج، ۱۳۸۴). دلیل انتخاب این روش این است که در این تحقیق داده‌ها در تحلیل رگرسیونی استفاده شده‌اند و در این روش ارتباط بین مقادیر داده‌های اولیه حفظ می‌شود و تنها به مجموعه جدیدی تبدیل می‌شوند که همه مقادیر بین ۰ و ۱ قرار می‌گیرند (هان، کمبر و پی، ۲۰۱۱). برای این منظور از فرمول زیر استفاده شد:

$$z_i = \frac{x_i - x_{\min}}{x_{\max} - x_{\min}} \quad \text{رابطه (۸)}$$

که در آن مقدار استاندارد شده، X_i مقدار هر یک از داده‌ها، X_{\min} حداقل مقدار داده‌ها و X_{\max} حداکثر مقدار داده‌ها می‌باشد.

برای بررسی نوع آزمون مدل در مقاطع و دوره‌های زمانی مختلف داده‌های ترکیبی، از آزمون F لیمر (چاو) و هاسمن استفاده شده است.

تکانه (۲): نتایج آزمون تعیین مدل

مدل	آزمون	آماره	Prob	نتیجه آزمون
مدل فرضیه اول	چاو	۴/۵۸۷	۰/۰۰۰	روش پانلی نسبت به ols ارجح تر است.
	هاسمن	۳۲/۱۱	۰/۰۰۰	برتری الگوی اثرات ثابت بر الگوی اثرات تصادفی
مدل فرضیه دوم	چاو	۵/۰۱۴	۰/۰۰۰	روش پانلی نسبت به ols ارجح تر است.
	هاسمن	۳۵/۱۰	۰/۰۰۰	برتری الگوی اثرات ثابت بر الگوی اثرات تصادفی

آماره آزمون چاو در هر دو مدل در سطح ۱ درصد معنادار می‌باشد و باید از مدل پانل برای آزمون مدل‌های تحقیق استفاده کرد. نتایج آزمون هاسمن نیز نشان می‌دهد که در سطح اطمینان ۹۹ درصد روش اثرات ثابت برای برآورد مدل‌های تحقیق ارجح تر است.

نتایج آزمون فرضیه اول:

تکانه (۳): نتایج آزمون معناداری مدل فرضیه اول

Variable	متغیر	ضرایب	آماره t	معناداری (Prob)
C	ضریب ثابت	۰/۰۳۷۹۶۹	۲/۲۶۶۹۸۰	۰/۰۲۳۶
LRep	وضعیت گزارش سال قبل	۰/۰۴۳۳۳۹	۳/۷۳۰۰۹۵	۰/۰۰۰۲
FSto	درصد سهام شناور	۰/۰۰۹۱۳۵	۰/۹۳۱۵۷۴	۰/۳۵۱۸
MPrice	میانگین قیمت سهام	-۰/۰۸۹۰۷۴	-۲/۸۷۹۵۸۹	۰/۰۰۴۱
RET	بازده سهام	۰/۰۲۹۴۳۵	۱/۴۰۰۱۰۳	۰/۱۶۱۸
EPS	سود هر سهم سال قبل	۰/۰۸۲۶۹۱	۱/۹۱۹۷۷۷	۰/۰۵۵۲
ED	سود باقیمانده سال قبل	-۰/۰۸۹۰۹۳	-۱/۶۲۱۴۵۸	۰/۱۰۴۳
IND	متغیر تصنعی صنعت	-۰/۰۰۱۷۸۷	-۵/۴۰۶۳۸۴	۰/۰۰۰۰
ضریب تعیین		۰/۱۱۴۲۱۳	معناداری مدل	۰/۰۰۰
F آماره		۷/۹۶۶۶۲۷	دوربین واتسون	۱/۵۲۸۱۳۸

نتایج نشان می‌دهد که رگرسیون برازش داده شده از نظر آماری در سطح ۱ درصد معنادار می‌باشد. ضریب تعیین ۰/۱۱۴۲ بیان می‌نماید که تقریباً ۱۱/۴ درصد تغییرات به وجود آمده در متغیر حجم معاملات با وجود متغیرهای توضیحی مدل برآورد می‌گردد. ضریب ۰/۰۴۳۳۳۹ نشان از همبستگی مثبت بین وضعیت گزارش حسابرس و حجم معاملات دارد. با توجه به نتایج می‌توان ادعا نمود که در سطح معناداری ۱ درصد ($0/0002 > 0/01$)، بین این دو متغیر رابطه مثبت معناداری وجود دارد، به این معنی که با افزایش بندهای شرط گزارش حجم معاملات نیز افزایش می‌یابد. بنابراین فرضیه اول این پژوهش مورد تایید قرار می‌گیرد. این رابطه موید این است که بندهای شرط در واقع ایرادهای بااهمیت و نه اساسی را نشان می‌دهند از این بابت با کشف این ایرادات بااهمیت توسط حسابرس این آگاهی در سرمایه‌گذاران ایجاد شده است که شرکت فاقد ابهام اساسی است و بنابراین سرمایه‌گذاران می‌توانند با اطمینان بیشتری در این سهام سرمایه‌گذاری کنند و بنابراین حجم بیشتری از این سهام مورد معامله قرار می‌گیرد، در واقع می‌توان گفت که گزارش حسابرس با بندهای شرط شفافیت بیشتری را برای سرمایه‌گذار موجب شده است. نتایج نگاره نشان می‌دهد که بین میانگین قیمت سهام و حجم معاملات رابطه منفی معناداری وجود دارد یعنی با افزایش میانگین قیمت سهام حجم معاملات کاهش یافته است. همچنین نتایج موید این واقعیت است که در بازار بورس حجم معاملات به شدت به صنعت شرکت مربوطه وابسته می‌باشد.

آماره دوربین واتسون مدل برابر ۱/۵۲۸۱۳۸ می‌باشد. این مقدار بین ۱/۵ تا ۲/۵ است و نشان دهنده عدم خود همبستگی بین متغیرهاست (سیاسی و عبدلی، ۱۳۹۴ و طالب‌نیا، ۱۳۹۵).

آزمون فرضیه دوم:

نتایج نگاره ۴ که در زیر ارائه شده است نشان می‌دهد که رگرسیون برازش داده شده از نظر آماری در سطح ۱ درصد معنادار می‌باشد. همچنین ضریب تعیین ۰/۱۰۲۹ بیان می‌نماید که تقریباً ۱۰/۲ درصد تغییرات به وجود آمده در متغیر حجم معاملات با وجود متغیرهای توضیحی مدل برآورد می‌گردد. با توجه به آماره معناداری متغیر کیفیت حسابرسی که برابر است با ۰/۸۳۸۲ می‌توان گفت بین کیفیت حسابرسی و حجم معاملات رابطه معناداری وجود ندارد و بنابراین فرضیه دوم این پژوهش مورد پذیرش واقع نمی‌شود.

تکانه (۴): نتایج آزمون معناداری مدل فرضیه اول

معناداری (Prob)	آماره t	ضرایب	متغیر	Variable
۰/۰۰۲۱	۳/۰۷۹۶۴۳	۰/۰۵۱۰۴۱	ضریب ثابت	C
۰/۸۳۸۲	۰/۲۰۴۲۴۷	۰/۰۱۱۵۶۸	کیفیت حسابرسی سال قبل	DA
۰/۱۴۸۰	۱/۴۴۸۰۵۴	۰/۰۱۳۹۸۵	درصد سهام شناور	FSto
۰/۰۰۲۱	-۳/۰۸۱۲۵۱	-۰/۰۹۵۵۵۸	میانگین قیمت سهام	MPrice
۰/۱۷۲۱	۱/۳۶۶۷۲۹	۰/۰۲۸۷۳۶	بازده سهام	RET
۰/۰۷۳۷	۱/۷۹۰۶۷۸	۰/۰۷۷۴۵۳	سود هر سهم سال قبل	EPS
۰/۰۶۶۶	-۱/۸۳۶۸۸۱	-۰/۱۰۱۰۲۷	سود باقیمانده سال قبل	ED
۰/۰۰۰	-۵/۹۴۱۳۱۱	-۰/۰۰۱۹۵۰	متغیر تصنعی صنعت	IND
۰/۰۰۰	معناداری مدل		۰/۱۰۲۸۵۷	ضریب تعیین
۱/۵۲۸۰۹۳	دوربین واتسون		۷/۱۹۸۳۵۱	آماره F

بحث و نتیجه گیری

در این تحقیق، به منظور ارزیابی محتوای اطلاعاتی گزارش حسابرس در بازار بورس اوراق بهادار تهران، تأثیر کیفیت حسابرسی و وضعیت گزارش حسابرس بر حجم معاملات سهام (که در پژوهش‌های مختلف به عنوان معیاری برای اندازه‌گیری رفتار سرمایه‌گذاران استفاده شده است) مورد بررسی قرار گرفت. بر اساس نتایج این تحقیق رابطه معناداری بین کیفیت گزارش حسابرسی و حجم معاملات سهام شرکت‌ها در بازار بورس مشاهده نشد. این نتیجه با تحقیق بال و همکاران (۱۹۷۹) و چان و لویز (۲۰۰۶)، مطابقت ندارد، آن‌ها به این نتیجه رسیدند که سرمایه‌گذاران در رابطه با پایین یا بالا بودن کیفیت حسابرسی واکنش نشان می‌دهند و نسبت به میزان کیفیت حسابرسی حساس هستند. دلیل این عدم تطابق نتیجه می‌تواند شرایط مکانی و زمانی متفاوت پژوهش‌ها باشد. نتیجه آزمون فرضیه دیگر این پژوهش نشان دهنده رابطه مثبت معنادار بین وضعیت گزارش حسابرس با حجم معاملات است، بدین معنی که با افزایش تعداد بندهای شرط گزارش حجم معاملات نیز افزایش یافته است. دلیلی که می‌توان برای این رابطه عنوان کرد این است که بندهای شرط در واقع ایرادهای بااهمیت و نه اساسی را نشان می‌دهند از این بابت با کشف این ایرادات بااهمیت توسط حسابرس این آگاهی در سرمایه‌گذاران ایجاد شده است که شرکت فاقد ابهام اساسی است که خود شفافیت بیشتر را برای سرمایه‌گذاران

ایجاد می‌کند (مطابق با پژوهش دارابی و رضایی (۱۳۹۱) که به این نتیجه رسیدند که بندهای گزارش حسابرس باعث شفافیت بیشتر گزارشگری می‌شود) و بنابراین سرمایه‌گذاران می‌توانند با اطمینان بیشتری در این سهام سرمایه‌گذاری کنند و حجم بیشتری از این سهام مورد معامله قرار می‌گیرد. نتایج آزمون این فرضیه با تحقیق لین و همکاران (۲۰۰۳) و تاهیناکیس و همکاران (۲۰۱۰)، مطابقت ندارد، چرا که آن‌ها رابطه معناداری را بین وضعیت گزارش حسابرس و حجم معاملات مشاهده نکردند، از دید کلی‌ترین نتیجه از نظر جهت واکنش بازار با نتایج فیرث (۱۹۷۸)، چاو و رایس (۱۹۸۲)، سلطانی (۲۰۰۰) و خاتمی (۱۳۷۶) مخالف می‌باشد. آن‌ها طی مشاهدات خود به این نتیجه رسیدند که واکنش بازار در تغییر گزارش مقبول به مشروط منفی بوده و در نتیجه قیمت سهام روند نزولی پیدا می‌کند. از آزمون فرضیه‌های این پژوهش نتایج دیگری نیز حاصل شد. اول اینکه با توجه به آماره‌های متغیر صنعت می‌توان گفت در بازار سرمایه ایران، صنعت شرکت مورد معامله به شدت بر حجم معاملات موثر است. دوم این که در سطح اطمینان ۹۰ درصد بین سود باقی‌مانده سال قبل و حجم معاملات رابطه منفی معناداری وجود دارد، بدین معنی که سهام‌داران و سرمایه‌گذاران بیشتر خواهان تقسیم سود هستند، در واقع کشف این رابطه نشان می‌دهد که سرمایه‌گذاران بازار سرمایه ایران با انگیزه کوتاه مدت در بازار بورس سرمایه‌گذاری می‌کنند و تمایلی به باقی‌ماندن سود در شرکت ندارند. با توجه به نتایج حاصل از پژوهش پیشنهاد می‌شود فعالیت سازمان بورس و اوراق بهادار در جهت نظارت بر اظهارنظرهای حسابرسی و شفافیت اطلاعاتی بمنظور انعکاس و ارائه هر چه بهتر اظهار نظر گزارش‌های حسابرسی به سهامداران، افزایش یابد. آموزش‌های لازم از طرف سازمان‌های ذی ربط خصوصاً سازمان بورس و اوراق بهادار برای سهامداران و علاقه‌مندان در جهت افزایش آگاهی عمومی و استفاده مطلوب‌تر از گزارش حسابرس و اظهار نظر آن‌ها صورت گیرد. بررسی سایر ویژگی‌های حسابرس مانند تخصص، دوره تصدی و اندازه حسابرس بر معاملات سهام شرکت و همچنین بررسی اثر بندهای تاکید بر مطالب خاص بر معاملات سهام به عنوان موضوعات مرتبط برای انجام پژوهش‌های آتی به محققین پیشنهاد می‌شود. لازم به ذکر است که در این پژوهش شرایط سیاسی و فرهنگی و... که خارج از اختیار محقق بوده و ممکن است بر نتایج تحقیق موثر باشند کنترل نشده است.

منابع

- Abbas zadeh, MR., Kadivar, H., Khorami, S. (2013). Density audit and audit quality. Eleventh National Conference on Accounting Iran, Mashhad, Ferdowsi University, October. (in Persian)
- Al-Thuneibat, A; Khamees, A, B; Al-Fayoumi, N, A. (2008). The Effect of Qualified Auditors' Opinions on Share Prices: Evidence From Jordan. *Managerial Auditing Journal*. V (23) , No (1) , 84-101.
- Azad, A., Kazemi, M. (2013). The relationship between the paragraphs following the statement in the auditor's report and financial statements restatements. *Eleventh National Conference on Accounting Iran*, Mashhad, Ferdowsi University, October. (in Persian)
- Azimi, M., Forozandeh, J. (2010). The effect of qualified audit reports on the decisions of users of financial statements. *Journal of Accounting Research*, 21, 18-23. (in Persian)
- Bahar moghadam, M., Hosseini Fard, H. (2010). The relationship between real financial events and earnings management in firms listed in the Tehran Stock Exchange. *Journal of Accounting Research*, No. 6, 136-159. (in Persian)
- Ball, R, J; Walker, R; Whittred, G. (1979). Audit qualifications and share prices. *ABACUS*, 15 (1) , 23-34.
- Chan, K; Louis, K. (2006). Earning Quality and Stock return. *Journal of Business*, 79 (3) , 193-228.
- Chow, C, W; Rice, S, J. (1982). Qualified Audit Opinions and Share Price—An Investigation Auditing. *Journal of Practice & Theory*, Vol (1) , 35-53.
- Consler, J; Greg, M. L; Havranek, S. F. (2012). Earnings Per Share Versus Cash Flow Per Share as Predictor of Dividends Per Share. *Managerial Finance*, 37 (5) , 482-488.
- Darabi, R., Rezaei Jafari, A. (2012). The effect of paragraphs independent auditor's report on the transparency of financial reports. *Journal of Management Accounting*, 13, 79-96. (in Persian)
- Davidson, A; Neu, D. (1993). A note on the association between audit firm size and audit quality. *Contemporary Accounting Research*, 9 (2) , 479-488.
- De Angelo, L. (1981). Auditor size and audit quality. *Journal of accounting and economics*, 3 (3) , 189-199.**
- Ensafi, Z. (2015). The managerial ability on audit fees and auditor's report. Master's Thesis (Supervisor: Nasirzadeh, F. Advisor: Salehi, M.). Accounting, Ferdowsi University of Mashhad. (in Persian)
- Firth, M. (1978). Qualified audit reports: their impact on investment decisions. *The Accounting Review*, 53 (3) , 642-662.

- Ghalibaf Asl, H., kelberi, S. (2009). Effects of dependent on the size and volume of transactions on stock returns and volatility in Tehran Stock Exchange. *Journal of Financial Research*, Volume 11, No 27, 81-96. (in Persian)
- Ghazi, Davod., Norouzi, M., Joharinia, A. (2013). Evaluate the accuracy of earnings per share and cash flow per share on a forecast dividend per share of listed companies in Tehran Stock Exchange. Eleventh National Conference on Accounting Iran, *Mashhad, Ferdowsi University*, October. (in Persian)
- Haghighat, H., Alavi, S M. (2013). The relationship between accounting transparency and abnormal stock returns of companies listed in the Tehran Stock Exchange. *Journal of Accounting Research*, 15, 1-12. (in Persian)
- Han, J; Kamber, M; Pei, J. (2011). *Data Mining: Concepts and Techniques, 3rd Edition. Imprint: Morgan Kaufmann. 744 Pages.*
- Iran Auditing Standard No. 700. (2010). Reporting on the financial statements, *The committee developing standards*, auditing organization. (in Persian)
- Khajavi, Sh., Salimifard, Ali., Rabie, M. (2005). Application of DEA. *Journal of Humanities and Social Sciences (accounting developments)*, Shiraz University, Volume 22, Issue 2, 75-89. (in Persian)
- Khatami, M A. (1997). The impact of audit qualification paragraphs on stock price and analysis of financial statements brokers Tehran Stock Exchange. PhD thesis, accounting, *Tehran Science and Research Branch of Islamic Azad University*. (in Persian)
- Lin, J; Tang, Q; Xiao, J. (2003). An Experimental Study of Users Responses to Qualified Audit Reports in China. *Journal of International Accounting & Taxation*, 12 (1), 1-22.
- Lopez, D, A. (2007). *Audit quality: an analysis of management, auditor, and environmental factors*. University of Arkansas, 168 p.
- Mashayekhi, B., Mehrani, S., Mehrani, K., Karami, Gh. (2005). The role of discretionary accruals in earnings management of listed companies in Tehran Stock Exchange. *Journal of accounting and auditing*, No 42, 61-74. (in Persian)
- Menhaj, Mb. (2005). Principles of Neural Networks (Computational Intelligence, Vol 1), Tehran: *Publication Center Professor*. (in Persian)
- Myers, J. N; Myers, L. A; Omer, C. T. (2003). Exploring the Term of the Auditor-client relationship and the quality of Earnings: A case for Mandatory Auditor rotation?. *The Accounting Review*, 78 (3), 779-799.
- Pae, S; Yoo, S-W. (2000). Strategic Interaction in Auditing: An Analysis of Auditors' Legal Liability, Internal Control System Quality and Audit Effort. *The Accounting Review*, 76 (3), 333-356.

- Palmrose, Z. (1988). An Analysis of Auditor Litigation and Audit Service Quality. *The Accounting Review*, 64 (1) , 55-73.
- Pastor, L. and Stambaugh, R.F. (2003). Liquidity Risk and Expected Stock Returns. *Journal of Political Economy*, 111, 642-685.
- Piri, P., Sheykh Mohammadi, A., Javadi, N. (2013). The relationship between auditor size and the number of clients audit with audit quality. *Auditing Journal*, 51, 5-24. (in Persian)
- Pourheydari, O., Badri kheyreh masjedi, A. (2013). The relationship between the rotation audit with quality audit and annual adjustments. *Advances in Accounting Journal*, 5 (2) , 1-24. (in Persian)
- Raeisi Zndbaba, S., Noorbakhsh Langroodi, M., Maham, k. (2013). Dividend policy and stock price volatility, Eleventh National Conference on Accounting Iran, *Mashhad, Ferdowsi University*, October. (in Persian)
- Sepasi, S., Abdoli, L. (2015). The effect of women's presence in board on the corporate value and financial performance. *Research in financial accounting and auditing*. No 29, 39-58. (in Persian)
- Shelton, S, W. (1999). The Effect of Experience in Auditor Judgment. *The Accounting Review*, 74 (2) , 217-224.
- Soltani, B. (2000). Some Emprical Evidence to Support the Relationship between audit Reports and Stock Prices: The French Case. *International Journal of Auditing*, 4 (3) , 269-291.
- Tahinakis, P; Mylonakis, J; Daskalopoulou, E. (2010). An Appraisal of the Impact of Audit Qualifications on Firms Stock Exchange Price Fluctuations. *Enterprise Risk Management*, 2 (1) , 86-99.
- Tajvidi, E. (2008). Transparency and efficiency of capital markets. *Official Accountants Journal*, No. 196, 34-43. (in Persian)
- Talebnia, Gh. (2016). The effect of accounting transparency on the risk of the bankruptcy of the companies listed in the Tehran Stock Exchange. *Accounting and Auditing Research*, 30, 1-19. (in Persian)
- Talebnia, Gh., Vakili fard, HR., Arabmazar, A., Samadi Lorgany, M. (2011). The effect of tax reporting on the transparency of financial reporting in Iran. *Journal of Financial Accounting*, 3 (9) , 67-83. (in Persian)
- Titman, S; Trueman, B. (1986). Information quality and the valuation of new issues. *Accounting & Economics*, 8 (2) , 159-621.
- Yosefi Asl, F., Mollanazari, M., Soleimani Amiri, Gh. (2014). Explaining the transparency of financial reporting. *Journal of Empirical Accounting Research*, 14, 1-38. (in Persian).